

Kvennablaðið kost-
ar 2 kr. innanlands
erlendis kr. 2 60
(90 cent vestan-
hafs) $\frac{1}{2}$ verðsins
borgist fyrirfram, en
 $\frac{1}{2}$ fyrir 16. júlí.

Kvennablaðið.

Oppeögn skrifðag
bundin við árs-
mót, ógild nema
komin sé til át-
get. fyrir 1. okt
og kaupandi hafð
borgað að fullu.

23. ár.

Reykjavík, 21. marz 1917.

N. 3.

Til kaupenda Kvennablaðsins.

Með þessu ári hefst 23. árgangur Kvenna-
bldsins. Mér fellur illa, að fyrsta tölublað-
ið skyldi ekki geta komið á nokkurnveg-
inn réttum tíma. En það stafaði af fjar-
veru minni. Eg hafði ætlað mér að vera
komin heim í janúarlök. En af því eg beið
eftir Gullfossi, sem varð svo mjög á eftir
límanum, þá náði þýzka siglingabannið
mér, eins og öðrum Íslendingum, sem heim
ætludu með honum. Eg vona nú samt þótt
svona illa tækist til, að Kvennablaðið kom-
ist út, þótt nokkuð seint verði. Bið eg því
alla kaupendur þess, og yfir höfuð alla
þá, sem áður hafa verið því vinveittir, að
láta það ekki gjalda þessa dráttar. Ham-
ingjan má vita, hvenær ferðir falla héðan
heim til Íslands, en eg vona, að þótt eg sé
ekki viðstödd, verði unt að koma blaðinu út.

Mér þætti mjög vænt um, ef yngri og
eldri konur heima vildu nú styðja blaðið
með því að senda því ritgerðir og hugleið-
ingar um ýmislegt. Eru nú svo mörg
vandamál efst á baugi, sem snerta kon-
urnar beinlínis og heimilin, sem stafa af
hinni miklu dýrtíð alstaðar, að engir ættu
fremur þar að geta lagt góð ráð á, en ein-
mitt þær. Gæti það orðið holt fyrir þjóðina
yfir höfuð að fá ráðleggingar og leiðbein-
ingar reyndra og vitra kvenna, um margt,
sem þær eru miklu færari til að ráða fram
úr og hafa meiri reynslu fyrir en karl-
mennirnir. Við það ykist samvinna milli
karla og kvenna, sem gæti orðið allri heild-
inni til góðs.

Með óskum góðs og hagsæls árs til allra
heima.

p. t. Kaupmannahöfn $\frac{15}{16}$ 1917.

Briet Bjarnhéðinsdóttir.

Sambandsfélög kvenna.

Frá því fyrsta er mennirnir komust á
það þroskastig að hugsa um eitthvað meira
en þarfir dagsins sem var að líða, fóru að
hugsa um aðra og fá löngun til þess að
starfa fyrir aðra, hafa þeir komist að raun
um, að vissasti vegurinn til að koma á-
formum sínum í framkvæmd er samvinn-
an. Í sameinuðum kröftum felst margfald-
ur styrkur, margfaldur starfsmöguleiki.
Það hafa allir þeir fundið, er barist hafa
fyrir einhverju velferðarmáli. Það sem ein-
staklingurinn eigi gat int af hendi varð
auðvelt í höndum fjöldans, ef hann vann
saman, í sameiningu. Það er reynslan sem
hefir kent þeim mönnum, sem hafa borið
áhuga fyrir hinu sama málefni, að sam-
eina sig í félagsskap til þess að vinna að
framgangi áhugamáls síns. Þannig eru fé-
lög til orðin, þeim hefir svo stöðugt fjölg-
að, svo nú má heita að hver stétt manna
hafi sinn félagsskap, er gætir réttinda og
bætir kjör meðlima sinna. Hin einstöku
stéttafélög hafa svo sameinað sig í eina
heild t. d. jafnaðarmannafélögin; í þeim
eru svo sem kunnugt er, fjöldi mismun-
andi handiðnafélaga.

En þó sambandshugsunin sé orðin rík
há karlmönnum, er mér þó nær að halda
að hún sé öllu ríkari hjá konum. Þetta er
líka skiljanlegt. Konur hafa átt og eiga
enn allan sinn rétt að sækja í hendur
karlmönnum. Jafnvel hinar litilfjörleg-
ustu endurbætur á launakjörum eða starfs-
tíma eiga þær undir því að þeir sem völd-
in hafa, karlmennirnir, viðurkenni gagn
það sem er að starfi þeirra og nauðsyn-
ina á að þær inni það af hendi. Þessvegna
hafa konur fyrst byrjað á félagsskap í þeim

tilgangi að ná aukinni mentun, auknum undirbúningi undir komandi starf. Önnur hlið félagsskapar kvenna hefir verið góðgerðastarfsemin. Í þriðja lagi hefir svo komið kvenréttindahreyfingin, í henni hafa konur séð ráðið til að koma í framkvæmd umbótalöngun sinni, hvort heldur var á kjörum bágstaddra eða stéttar sinnar yfirleitt. Og því verður ekki neitað að það er kvenréttindahreyfingin sem mest hefir þroskað konur og bezt sameinað þær, enda er hún viðtækust alls kvenfélagskapar. Eiginlega má segja að hvert einstasta kvenfélag, hverju nafni sem nefnist, og hverja stefnu sem það hefir, jafnvel þótt það sé mótfallið kosningarrétti kvenna, sé kvenréttindafélag. Því öll kvenfélög vinna hvert á sínu sviði á einhvern hátt að þroska meðlima sinna — og aukinn þroski leiðir af sér aukin réttindi; það er eðlileg afleiðing framþróunarinnar.

Það er því eðlilegt, að þegar talað er um kvenfélög eða kvennasambönd, beri mest á kvenréttindafélögum og sambandi þeirra. Því stærsta sambandsfélag kvenna er: »*The International Woman Suffrage Alliance*«, alheims kvenréttindasambandið. Í þessu sambandi eru landsfélög úr Ástralíu, Belgíu, Búlgaríu, Canada, Kína, Danmörku, Finnlandi, Frakklandi, Þýskalandi, Stóra-Bretlandi, Ungverjalandi, Íslandi, Írlandi, Ítalíu, Hollandi, Noregi, Portúgal, Rúmeníu, Rússlandi, Serbíu, Suður-Afrika, Svíþjóð, Sviss og Bandaríkjunum Vesturheims, auk þess nefndir frá Austurriki, Bæheimi og Galícíu. Blað sambandsins, »*Jus Suffragii*«, er boðberi milli allra deilda sambandsins. Gegnum það getur eitt land fylgst með í annars starfi og er það mikill styrkur. Sambandið heldur alþjóðafundi, en nú síðustu árin hafa þeir fallið niður vegna stríðsins. Formaður Sambandsins er frú Carrie Chapman Catt, hin ókrýnda drottning kvenréttindanna.

Annað alþjóðasamhand er »*The International Council of Women*«, alþjóða-kvennaráðið. Það samanstendur af fulltrúum úr kvennaráðum þeirra einstöku landa sem

eru í T. I. C. o. W. Alþjóða-kvennaráðið starfar mikið að ýmiskonar líknar- og mannúðarstarfi, t. d. vinnur það öfluglega móti hinu illræmda hvíta mansali. Formaður þess er eusk hefðarkona, Lady Aberdeen.

Þá má nefna alheims-friðarfélag kvenna, er berst fyrir varanlegum friði. Því félagi vex nú styrkur með hverjum degi og vinnur stórsigra jafnvel á sjálfum vígvöllum. Deildir þess eru nú í öllum löndum jafnt ófriðarlöndunum, sem þeim hlutlausu. Fleiri alheimsfélög kvenna eru eslaust til, t. d. þykir mér líklegt að K. F. U. K. hafi slíkan félagsskap, þó eigi viti eg það með vissu.

Þetta eru þá viðtækustu félögin, alheims-samböndin. En í skjóli þeirra vaxa svo önnur þrengri sambönd, landasambönd, sem nú eru til í því nær öllum menningarlöndum. Eg hefi ekki þekkingu til að skýra frá þeim öllum, enda yrði það of langt og ónaúðsynlegt. Ætla því aðeins að nefna þau sambandsfélög, er mest kveður að á Norðurlöndum. Því þau lönd eru oss skyldust og af fyrirkomulagi þeirra sambanda getum við lært mest, ef til kæmi að islenzk kvenfélög vildu mynda samband sín á milli.

Í Noregi er »*Norske Kvinders Nationalraad*«, stofnað 8. jan. 1904 af ungfrú Gínu Krogh, sem svo stýrði því til dauðadags. Þegar félagið var stofnað gengu í það 25 félög eða deildir. Nú (1916) eru í því 52 deildir og í hverri deild minst 3 félög, auk talsvert margra einstakra meðlima. Upp-töku fá öll félög er hafa konur í stjórn sinni. Norska kvennaráðið var upprunalega stofnað til þess að eiga samvinnu við alþjóðaráð kvenna á móti hvíta mansalínu, enda var það strax í byrjun tekið inn í I.C.o.W. En brátt skiftist starfið í tvær greinar, aðra út á við, samvinnan við I.C.o.W., hina inn á við í þarfir norskra kvenna. Ráðið heldur fundi annaðhvert ár, síðasti fundur þess var haldinn 3.—7. okt. s.l. í sjálfri stórpingsisbyggingunni norsku.

Í stað Gínu Krogh var þá kosin formaður frú Nico Hambro.

Í Danmörku er »*Dansk Kvindesamfund*» elzta sambandsfélagið. Stofnað 1871. Tilgangur sambandsins var: »að vinna að kosningarrétti og kjörgengi kvenna, ásamt því að vinna að almennum þroska og mentun kvenna, svo að þær verði færar um að sjá um sig sjálfar, einnig að bæta kjör þeirra og stöðu á heimilunum, í þjóðfélaginu og í ríkinu».

»*Dansk Kvindesamfund*» hefir unnið að þessu með því að koma á fót skólum, er veittu konum fræðslu í ýmsum greinum, t. d. húsmæðraskólum. Það gefur út blaðið »*Kvinden og Samfundet*». Einnig hefir það margfalt sent áskoranir, um ýmsar endurbætur á hag kvenna, til þings og stjórnar. Nú fyrir skemstu fékk »*Dansk Kvindesamfund*» því til vegar komið að konur fengju sæti í hinni dönsku verðlagsnefnd. Formaður sambandsins er frú Astrid Stampe-Feddersen, sem kunn er mörgum íslenskum konum og er mjög velviljuð Íslandi. Hún er einnig formaður í »*Danske Kvinders Fællesslyre*». Annað danskt kvennasamband er »*Danske Kvinders Nationalraad*», það er meðlimur í alheimskvennaráðinu.

Í Svíþjóð vekur »*Fredrika Bremer Förbundet*» mesta eftirtekt. Það ber nafn skáldkonunnar frægu, er kvenna fyrst varð til þess að leysa úr læðingi hugsunarhátt sænskra kvenna. Samband þetta er ríkt og ræður yfir mörgum styrktarsjóðum, er konur njóta góðs af. Gefur út blöðin »*Hertha*» og »*Hemtrefnad*». Formaður þess er frú Agda Montelius. Þá er »*Landsföreningen för kvinnans politiska rösträtt*», kvenréttindafélagasambandið, með deildum um land allt, gefur út hálfsmánaðarblaðið »*Rösträtt för kvinnor*». Formaður sambandsins er ungfrú Signe Bergmann, sem einnig er gjaldkeri alheimssambandsins. Ennfremur er »*Svenska kvinnors nationalråda*»,

Í Finnlandi eru einnig mörg kvenfélaga-sambönd, svo sem sjá má á því, að sam-

bandsfundinn í Stokkhólmi 10.—11. nóv. s.l. sóttu fulltrúar frá 5 finskum sambandsfélögum. Þar er bæði sænska og finska *kvinnoförbundet*, *Kvindesagsföreningen*, »*Unionen*», og finska *kvinnors nationalråd*. Stefnuskrá þessara sambanda hefi eg ekki, en eflaust er hún líka efnis og stefnuskrá norska og danska sambandsins. Öll eru kvennaråd þessi meðlimir í alheimskvennaráðinu og geta þar af leiðandi sótt hvert annars fundi.

Í hinum öðrum Evrópulöndunum eru bæði ýms mismunandi sambandsfélög og kvennaråd. Jafnvel á Rússlandi, þar sem félaga- og fundarfrelsi er mjög takmarkað, og flestar framfaraviðleitnir kæfðar í fæðingunni, hafa stjórnir allra stærstu kvenfélaganna, nú í vetur, sent bænarskrá til innanríkisráðherrans um að mega sameina sig og verða viðurkend sem »*Allsherjarråd rússneskra kvenna*». Bænarskráin bendir á: að sökum þeirra viðburðamiklu tíma, er nú standi yfir þar í landi, hafi komið fram nýjar kringumstæður og verkefni, er þarfnist aukinnar samvinnu. Í öllu þessu hafi konur tekið sinn fulla þátt og ábyrgðarmikið og erfitt starf biði þeirra í framtíðinni á öllum sviðum. Til þess að hjálpa þjóðfélaginu til að hafa sem mest not af starfi kvenna, sé nauðsynlegt að konur sameini sig og vinni þannig saman að heppilegri úrlausn alls þess aragrúa viðfangsefna, er nú hleðst á þær. Bænarskráin getur þess, að nú á dögum hafi í raun og veru öll lönd, að undanteknu Kína og Tyrklandi, slík kvennaråd og að til þess að rússneskar konur geti átt samvinnu við alheimsráðið sé þeim nauðsynlegt að mynda samband innbyrðis. Árið 1913 sendu mörg samskonar kvenfélög bænarskrá til stjórnarinnar. Þær fengu þá það svar, að ekkert væri því til fyrirstöðu að þær sameinuðu sig — en þegar til kom, var þeim samt á ýmsan hátt gert ómögulegt að stofna samband og fékk málið eigi framgang í það sinn. Vonandi hefir stríðið nú komið hinum rússnesku stjórnarvöldum á aðra og betri skoðun.

Nú eru sambandsfélög Norðurlanda í þann veginn að sameina sig. Á fundinum í Stokkhólmi 10.—11. nóv. voru mættir kjörnir fulltrúar frá tveimur dönskum, þrem norskum og fimm finskum sambandsfélögum og tveim íslenskum félögum, auk sænskra fulltrúa, er auðvitað voru í miklum meiri hluta. Á fundinum voru samþykkt lög fyrir kvennasamband Norðurlanda. Lög þessi eru birt á öðrum stað hér í blaðinu.

Svona langt eru þá konur í nágrannalöndunum komnar. Við getum eiginlega sagt, að norræna kvennasambandið, sem nú nær yfir fjögur Norðurlöndin, standi með útrétta hendi móti fjarlægasta og fámennasta landinu. Við vitum, að við erum velkomnar til að skipa þar hið fimta sæti, jafnréttháar þeim er þó hafa margfalt meiri þekkingu á þjóðfélagsmálum en vér, margfalt meiri æfingu í að starfa til almenningsheilla og margfalt betri skilyrði til að geta starfað að áhugamálum sínum. Við erum boðnar og velkomnar í systrahópinn. Eigum við þá ekki að taka því boði segins hendi, þó að það kosti einhverja aukið starf.

Forseti Stokkhólmsfundarins, frú Agda Montelius, sagði í ræðu sinni, er hún setti fundinn: »Vér, sem erum hér samankomnar, erum að eins örfáar konur af nyrsta annesi Norðurálfunnar og getum eigi búið við neinni viðtækri þýðingu af þessari samkomu vorri. En hvert það sinn, er konur koma saman, kynnast og skilja hver aðra, getur leitt af sér viðtækar framfarir. Nú á dögum, þegar öfund, ágirnd og valdafýkn hervæðir þjóð móti þjóð, á þessum tímum, þegar andi kærleikans, sem er andi kristindómsins og sem vér vonuðum að smámsaman mundi verða ríkjandi milli þjóðanna, hefir orðið að víkja fyrir hatrinu, sem nú breiðir svarta vængi sína yfir því nær alla Evrópu; á þessum dögum er sérhver viðleitni vinsamlegrar alþjóðlegrar samvinnu, eins og sólgeisli á hinum dimma himni, er gleður þau hjörtu er þjást vegna sjónleiksins, sem nú er leikinn, og sem er

svo mjög niðurlægjandi fyrir alt mannkynið. Vér norrænar konur eigum í sannleika hægt með það vinna saman, því með oss er mikill skyldleiki og »margt er líkt með skyldum«.

Sambandshugmyndin er eigi alsendis ókunn hér á landi. Kvenfélög í 4 sýslum Norðurlands hafa myndað samband sín á milli, auk þess að þar var fyrir 12 ára gamalt samband kvenfélaga í Suður-Pingeyjarsýslu. »Samband norðlenzkra kvenna« heldur árlega einn sambandsfund annaðhvert ár á Akureyri, en annaðhvert ár í einhverri af sýslum þeim, er sambandið nær yfir.

Ef til vill er meiri sannleikur fólgin í lítilli, einfaldri dæmisögu, en í mörgum hinna vísindalegu fræðikerfa, er vaxa upp í dag, en hjaðna á morgun fyrir sólu nýrra rannsókna. Dæmisagan um stafaknippið hefir ævarandi gildi. Hver stafur út af fyrir sig var veikur sem reyr og hrökk í sundur fyrir átaki gamalmennisins. En stafirnir allir í einu knippi buðu kröftum ungu ofurhuganna byrginn. Einstaklingurinn megnar lítið, eitt kvenfélag út af fyrir sig fær litlu til vegar komið, en samband íslenskra kvenfélaga, er ynni saman með skilningi, samúð og lipurð, það gæti orðið »ríki í ríkinu«, í þess höndum ætti öllum áhugamálum allra íslenskra kvenna að vera vel borgið. Konur Norðanlands hafa hafið samstarfið; konur Reykjavíkur ættu að verða næstar og þá mundu konur annara landsfjórðunga fylgja á eftir. Svo kæmi landssambandið. Og næsta sporið væri þá að seilast út fyrir landssteinana og mæta þar útrétta höndinni, er bíður vor, bíður með samúð og systraheli.

Inga Lára Lárusdóttir.

Lög

Sambands norrænna kvenfélaga.

1. gr. Ætlunarverk.

Ætlunarverk Sambands norrænna kvenfélaga er: Samvinna til að gæta hagsmuna kvenna á heimilinu, í viðskiftalífinu og í þjóðfélaginu, svo og samvinna um mál er lúta að barnalöggjöf.

2. gr. Meðlimir.

1. Kvenfélög (landssambönd) í Danmörku, Finnlandi, Íslandi, Noregi og Svíþjóð eiga rétt á að ganga í sambandið.

2. Inntaka nýrra félaga fer fram að tilhlutun hlutaðeigandi lands, með samþykki sambandsins á allsherjarfundi.

3. Hagsmuna hvers lands innan sambandsins gæta stjórnarnefndir eða framkvæmdarnefndir félaga þeirra, sem í sambandið hafa gengið. Óski stjórnir þessar, í einhverju landi, geta þær falið vald sitt nefnd, er þær velja.

3. gr. Vinnubrögð.

1. Samfundir skulu haldnir þegar þess gerist þörf til að ræða mál er miklu skifta fyrir norrænar konur. Sambandið ákveður samkomutíma og stað. Fundir skulu þó haldnir eigi sjaldnar en þriðja hvert ár.

2. Atkvæðagreiðsla fer fram eftir löndum, ef þess er krafist af einhverjum fulltrúa, ella eftir félögum. Hverju landi sem í sambandið hefir gengið er frjálst að neita um hluttöku sína í sameiginlegri framkomu út á við er hin löndin hafa samþykki.

3. Land það, er til fundarins býður ákveður dagskrá fundarins og kys fundarstjóra og ritara, en aðra starfsmenn velur fundurinn sjálfur.

4. Til minni háttar funda skal hverju félagi innan sambandsins heimilt að kjósa einn fulltrúa og einn varamann. Sambandið ákveður tölu fulltrúa á meiri háttar fundum, eftir tillögu lands þess, er til fundarins býður.

4. gr. Starf milli funda.

1. Milli funda framkvæma störf Sambandsins ritarar, kjörnir í hverju landi af stjórnnum félaganna eða nefndinni.

2. Atkvæðagreiðsla um mál þau, er úrlausnar þurfa milli funda, fer fram eftir löndum.

5. gr. Fjármál.

Félög þau, sem í sambandinu eru, bera sjálf útgjöld þau, er samvinnunni eru samfara.

6. gr. Lagabreytingar.

Breytingar á lögum þessum fara fram á allsherjarfundum. Hvert land getur komið fram með frumvörp til breytinga og skulu þau send hinum löndunum eigi seinna en 4 mánuðum fyrir fundinn. Atkvæðagreiðsla fer fram eftir löndum.

Sparsemi.

Um ekkert er mönnum tíðræddara núna þessa dagana hérna í Kaupmannahöfn en, hvernig megi *spara*. Hvar sem menn eru saman komnir, hvort það er úti eða inni, á strætum, gatnamótum í sporvögnum (en líklega þó ekki í bílunum) allstaðar kveður við sama orðið: *að spara*. Sparsemin er orðið æðsta hugtak karla og kvenna hér, og þar gengur auðvitað bæjarstjórnin á undan með tillögurnar um, hvernig menn skuli spara og hvernig menn *verði* að spara.

Bæjarstjórnin verður nú að hafa alt þetta í höfðinu. Það er hennar skylda. Hún hefir þá líka sett eða fengið sett hámarksverð á ýmsar vörur, sem auðvitað margir eru óánægðir með, fengið sykurkortum útbýtt, og þannig takmarkað þá eyðslu, sett koks og kolakort upp með ákveðnu hámarksverði, dálítið lægra með kortum. En enn þá er sá galli á þeim, að enginn hefir fengið neitt út á þau. — Nú, þetta lagast nú vonandi bráðum —, það er að segja, ef kolin verða þá ekki búin.

En svo eru blöðin betri en ekki neitt. Berlingur hefir altaf öðru hvoru heilmiklar matar-*«sports»* forskriftir. Og nú síðast setti hann upp 5 *«sport»* fyrirlestra. Það kallaði hann *«Sparívikuna»*. Fyrsta fyrirlesturinn hélt verkfræðingur Jess Jensen og verkfræðingur doc. von Holstein Rathlou um

eldsneyti og ljós. Gáfu þeir allar mögulegar upplýsingar, hvernig spara skyldi eldsneyti og ljós, hvernig ofnar og lampar væru beztir og hvernig skyldi með þá farið. Sagðist þeim vel og varð fyrirlesturinn nánast nokkurskonar spurningatími.

Þá hélt fyrverandi bæjarstjórnarmeðlimur Þóra Knudsen fyrirlestur um: »Hjálpaðu þér sjálfur«, til að útskýra, hvernig mætti gera heimilisfyrirkomulagið óbrotnara, léttara og ódýrara.

Þá hélt frk. Elína Hansen eptirlitsmaður skólaeldhúsanna fyrirlestur um »fæðuna«. Var þar húsfyllir einkum af konum. Hafði hún öll skólahússáhöld með, og eina kennslukonu, og sýndi þar hvernig búa mætti til gott fæði handa heimili fyrir 88 aura pr. dag. Þótti fyrirlesturinn bæði vel fluttur og fróðlegur.

Formaður ábyrgðarfélagsins Danmark hélt fyrirli um »smápeninga vora« og sýndi fram á hvernig einn eyrir gæti dregið annan að og orðið þannig upphæf til láns fyrir eigandann.

Síðast hélt forstöðukona námsskeiðsins fyrir heimasáumi, frú Elna Fensmark, fyrirlestur um »fölin okkar og meðferð þeirra«. Allir voru fyrirlestrarnir sérlega vel sóttir.

Fröken Elína Hansen sýndi og skýrði frá, hvernig menn gætu lifað sparsamlegast. Gamli þjóðlegi danski maturinn, vellingar og grautar væri bæði hollur, nærandi og ódýr. Kjöt þyrfti ekki að nota eins mikið til máneldis og verið hefði. Ýmsar ódýrari fæðutegundir innihalda sama næringargildi. Þær ætti að nota og setja saman, svo úr því yrði hollur og sáðsamur matur. —

Í öllum ráðstöfunum landstjórnar og bæjarstjórnar er *sparsemin* rauði þráðurinn. Á það sér þó einkum sýnilegast stað með gas- og rafmagnssparnaðinn. Nú er öllum veitingastöðum lokað kl. 10--11 á kvöldin. Leikhús, sönghallir og Bíó verða að byrja kl. 6¹/₂—7. Götulýsingin er svo takmörkuð að í sumum þeirra er ekkert ljós. Bannað að lýsa búðarglugga nema örlítið, sömuleiðis er bannað mikið ljós á öllum hótellum, bannað að hita upp nema einn veitingasal á hverjum veitingastað. Sporvagnar hætta kl. 11¹/₂ á kvöldin í staðinn fyrir 1. Ljós í þeim eru nú lítil og færri en áður. Yfirhöfuð er úr allri ljósa-bruðlun dregið, að eins haft það allra minsta sem unt er. — Alt saman til að draga úr kolavand-ræðunum. — Það má segja að Kaupmannahöfn liggir í myrkri á kvöldin. Hér sjást að eins á götunum fáar og smáar sorglegar saltvíkurtýrur, í samanburði við áður.

Allir eru stútfullir með sparnaðar ráðleggingar einkum blöðin, sem vera ber. Sparnaðarmatreiðslubókum rignir niður, og hússtjórnarskólarnir kenna sparnaðinn verklega, matsölustaðirnir sömuleiðis, og finst magnað kostgangaranna nóg um það.

Svona er það nú hérna í Höfn, þar sem þó

fólk hefir hingað til, tiltakanlega lítið fundið til stríðsins. En nú, þegar allur aðflutningur lengra frá teppist, þá fara menn að finna tilfinnanlega til skortsins á öllu því, sem landið sjálft ekki framleiðir. Og þá er alt gert til að draga úr vand-ræðunum og reyna að fyrirbyggja þau sem unt er. Bæjarstjórnin hefir á fjárlögunum veitt margar miljónir króna til dýrtíðaruppbóta handa öllu sínu starfsfólki og ýmra annara ráðstafana. Húsnæðis-leysi er hjer vöðalega mikið eins og í kaupstöð-unum heima. Núna eptir febrúarmánaðamót höfðu 300 fjölskyldur sótt húsnæðisskrifstofu bæj-arstjórnarinnar, sem ekkert áttu víst húsnæði 1. maí, og voru þó þar á meðal ýmsar fjölskyldur með 1800—2000 kr. árstekjur og jafnvel þar yfir. En flest var það barnafólk, og það á altaf erfið-ast með að fá sér leigt.

Ymislegt af þessum vandræðum býst eg við að geri vart við sig heima, nú þegar allar siglingar eru bannaðar. Þá verða það konurnar sem mest verður að treysta til að finna, hvernig unt verði að bjargast fram úr ýmsum skorti á heimil-unum. Verða það eflaust aðkeyptu matvörurnar ásamt kolum, olfu o. fl., sem þá verður vandræði með. Þar verðið þið að finna góð ráð sjálfir, enda er eg viss um það, að í þeim efnum eiga sveita-, sýslu-, bæjarfélög og landsstjórnin að hafa konur sér til hjálpar. Allsstaðar hér úti sitja konur í dýr-tíðar- og bjargræðisnefndum. Í Reykjavík fanst bæjarfulltrúunum sjálfsagt að ganga fram hjá þeim. Og sama gerði landsstjórnin. En konurnar herna úti hafa líka einurð á að minna á, að þær hafi betur vit á slíkum efnum en karlmenn, og krefjast að vera teknar með, þegar um þær ráð-stafanir sé að ræða. Og til þess hafa öll stjórnar-völd á Nordurlöndum (og allsstaðar annarstaðar í Nordurálfunni) tekið tillit. Það er að eins á Ís-landi sem karlmennirnir ætla sér bezta og mesta vitið og þekkinguna í þeim efnum. Þið konur heima, verðið líka að minnast þess, að allar dýr-tíðarráðstafanir ganga einkum útyfir ykkur og heimilin. Þar verðið þið þá að leggja orð í belg með. Þið bæði eigið að hafa og hafið reynsluna og þekkinguna í þeirri grein. —

Kaupmh. í febr. 1917.

Briet Bjarnhédindsdóttir.

Great Meadow.

(Frh.).

Eg var skömmu eftir að eg kom til Com-stock í samræðu við umsjónarmann fangelsis-ins úti á svölum á húsi hans. Ungur, laglegur maður, snögglæddur með gráa húfu á höfði kom upp tröppurnar með bréf í hendinni.

»Pessi maður getur frætt yður um ýmislegt er snertir fyrirkomulagið hérna«, sagði umsjónarmaðurinn Mr. Hómer.

Aðkomumaður og eg fengum oss sæti á bekk úti á svölunum og spjölluðum saman um ýmislegt er laut að stjórn fangelsisins, þegar hann var búinn að útskýra fyrir mér nokkur atriði drengskaparreglunnar »The honor system« varð mér að orði:

»Eg vona að forstöðumaðurinn lofi mér að tala við fangana, mig langar til að kynnst áliti þeirra á fyrirkomulaginu«.

»Eg er einn af fongunum«, sagði maðurinn dálítið undrandi, »eg er nú að ljúka síðustu 8 mánuðunum af 5 ára fangelsisvisti«. Eg komst nú að raun um að hann var orkestrustjóri frá Broadway í New York, en hafði í ölkæði skotið á konu sína, án þess þó að særa hana hættulega. Hann hafði árið áður verið fluttur frá Sing-Sing-fangelsinu¹⁾ til Stóra-Akurs.

Nú eyddi hann, samkvæmt vilja forstöðumannsins, öllum tíma sínum til þess að kenna þeim af fongunum, sem hæfileika höfðu í þá átt, hljóðfæraslátt. Og um dugnað stjórnandans báru tveir fullskipaðir hljóðfæraslokkar örækt vitni. Allir þeir er þar léku á hljóðfæri voru fangar og flestir þeirra höfðu aldrei snert hljóðfæri fyr en nú í fangelsinu.

Orkestran hélt hljómleik í kirkju fangelsisins þennan sama dag, til heiðurs fyrir ýmsa gesti er þar voru staddir, meðal þeirra var kona eins af fongunum. Meðan á hljómleiknum stóð sat hún og maður hennar hjá hinum gestunum. Meðal annars var leikið aðdánlega á fiðlu, fiðluleikarinn hafði lært list sína í fangelsinu, og ungur Gyðingur söng einsöngva með övenju hreinni og sterkri rödd.

Meðan forstöðumaður og gestir hans sátu að miðdegisverði, hlýddum vér á þægilegan hljóðfæraslátt í næsta herbergi. Tveir fangar léku á fiðlu og pianó og Gyðingurinn söng snotur smálög.

Um kvöldið beyrdum við lúðraslokkinn leika á knattleik. Já, það var knattspyrnuslokkur á Stóra-Akri, á hverju laugardagskveldi yfir sumarið. Leikendurnir eru teknir úr hóp fanganna og fá að æfa sig 1 stund á dag — hvern rúmhelgan dag. — Hinir horfa á leikinn hver og einn og sýna engu minni áhuga, en maður á að venjast annarsstaðar.

Tilraunastöðin, Stóri-Akur, er búgarður með 1100 ekrum landið. — Þar er reist stórt hús, með 600 þægilegum herbergjum. Húsið er kallað fangelsi, og herbergin fangaklefar. Samt sem áður, er húsið bjart, sólrikt og glaðlegt. Úti-

veggir klefanna eru að meira en hálfu leiti úr gleri og fangarnir geta horft beint út yfir viðáttumikið land og á tvær hliðar notið útsýnisins til tignarlegra fjalla.

Herbergin eru rúmgóð, betur útbúin og hollari en flest leiguherbergi í stórborgunum.

Rúmin úr fægðu stáli, rafmagnsljós og vatnsleiðsla í hverju herbergi. Í öllu er bygginguna snertir er fylgt nýjustu heilsufræðisreglum. Öll horn tekin af, svo að ryk og óhreini, sem oftast dreyfa frá sér sjúkdómsbakteríum, komast hvergi fyrir. Enda er ekkert sjúkrahúsið til, þó að nóg pláss hafi verið skilið eftir handa því. Í tíð Homers forstöðumanns hafa að eins komið fyrir tvö sjúkdómsatvik, beinbrot og lungnabólga — og báðum sjúklingunum batnað.

Öll heimilisstörf í húsi Mr. Homers vinna fangar, er eigi eru undir eftirliti umsjónarmanna. Þeir elda, ræsta, þvo og ganga um beina og gjöra það þrýðilega.

Það er að jafnaði 1 umsjónarmaður fyrir hverja 14 fanga, eins og venja er til í öðrum fangelsum Bandaríkja, en þeir ganga ekki vopnaðir, nota jafnvel ekki staf. — 600 fangar gætu auðveldlega, hvenær sem þeir vildu, yfirrunnið verðina og átt allskostar við forstöðumanninn, fjölskyldu hans og gesti. Ef þeir sameinuðu sig, gætu þeir rænt þorpin í grendinni áður en hægt væri að yfirbuga þá. Það er óhætt að segja að jafnvel hinir frjálslyndustu hegningarfæðingar mundu eigi hafa árátt að segja fyrir, að mögulegt væri að leyfa 600 mönnum, sem lifðu óeðlilegu lífi í ófrelsi svo mikið frjálsræði. En nú hefir herra Homer sýnt í verki að þetta er framkvæmanlegt. Hann og fjölskylda hans eru jafn örugg fyrir árásum og nokkur annar borgari Ríkjanna. Svo ant er fongunum á Stóra-Akri um álit stofnunarinnar, að öll líkindi eru til að þeir mundu lyncha¹⁾ hvern þann meðal þeirra er gerði nokkuð það er riði í bága við heppilegt áframhald á tilraunum herra Homers, þess varð eg fullviss af samtali við ýmsa þeirra.

Meðal heimilismanna á Stóra-Akri, var að þessu sinni hópur 60 fanga frá Sing-Sing fangelsi, það voru aðalforsprakkarnir í samsærinu mikla, þegar fangarnir meðal annars kveykту í fangelsinu, sendir þangað til þess að hreinsa til í Sing-Sing, og voru alls eigi eins og fólk er flest, sem þó oftast á sér stað um fanga. Þrátt fyrir það, nutu þeir sama frjálsræðis og aðrir, og eg hitti ekki einn þeirra sem eigi til fulls mat breytinguna sem orðin var á högum hans og hældi stjórn herra Homers. Gerði eg mér þó sérstaklega far um að kynnst þeim.

1) Sing-Sing fangelsið er alræmt fangelsi í Bandaríkjunum — eftir gamla fyrirkomulaginu.

1) Drepa án dóms og laga.